

גליון
**מעיונא
דמלכא**

ה

שיעורי הקדמה ללימוד
תורת החסידות
מב"ק מהן אדמו"ר שליט"א

יו"ל ע"י
מכון 'שפה ברודה'
דחסידי קאסוב

כל הוצאות עדיבת זהו"ל של הגליון

נתנדב ע"י

ידידינו היקר שבמקרים
דודף צדקה וחסד בכל מאדו זהונו
בונה ומקים עולמות של תורה וחסד
איש האשכולות העושה גדולות

הרוצה בעילום שמו

לע"נ

הרה"ח מו"ה מרדכי ב"ר חיים אריה ע"ה
וזוגתו מרת טובא רבקה בת ר' יעקב יואל ע"ה

הרה"ח מו"ה שלום נחמן ב"ר חיים ע"ה
וזוגתו מרת דבורה בת ר' משה אהרן ע"ה

והרה"ח מו"ה חיים אליהו ב"ר זאב ע"ה
וזוגתו מרת שיינדל בת ר' אלעזר ליפא ע"ה

זכות הפצת מעיינותיו של אור שבעת הימים מרן הבעל שם הק'
ותלמידיו ז"ע, יגן בעדיו שירוזה רב נחת דקדושה מכל יוצ"ח ושיתברך בכל
מעשי ידיו בשפע ברכה, והצלחה בכל עסקיו, וימצא חן וחסד
בעיני אלקים ואנשים בכל הפציו, מתוך עושר
ואושר שלות הנפש והרחבת
הרעת כל ימי חייו

כל הזכויות שמורות
לקבל הגליון מדי שבוע בשבוע

ע"י e-mail

יש לפנות להמערכת

במס' 917-686-5892

או אל toraskosov@gmail.com

נערך ונסדר ע"י:

ישר
Publishing & Production
718.484.2189

יסודות והקדמות ללימוד ספרי החסידות

כי אין מחסור ליראי הדבוק ב'מדת האין' יש לו כל הצטרכויותיו

תקציר השיעורים הקודמים, הזבת ההתחדשות בעבודת ה'
דבר יום ביומו

בשיעורים הקודמים הזכרנו את דברי מרן ה'בעל שם טוב הקדוש' זי"ע (תולדות יעקב יוסף פרשת צו) לפרש הכתוב (תהלים פא ד) 'תקעו בחודש שופר בכסה ליום חגנו כי חק לישראל הוא משפט לאלהי יעקב', בהקדם שיש לדקדק בלשון הכתוב, שלכאורה היה צריך להיות כתוב 'תקעו שופר בחודש' - שיתקעו בשופר בזמן החודש, ולא כמשמעות הלשון שנראה כאילו נצטוונו 'לתקוע בחודש את השופר'. וביאר, כי טמנו כאן יסוד גדול והדרכה לעולה בהר ה', שמוטל על כל אחד מישראל עבודה רבה להיות 'תקעו בחודש' - לעשות את מעשיו בהתחדשות בחינת 'בחודש', שלא יהיה 'חק לישראל' - כחק קבוע להפטיר האידינא כדאמול. ולזה אמר שההתחדשות גורמת לב'שופר', שמצוה כזאת הנעשית בהתחדשות, אינה רק מצוה טובה יותר, אלא שהיא שונה בתכליתה ממצוה הנעשית ללא התחדשות, דוגמת השופר שהוא משנה את טבעיות האדם ממצב אחד למצב אחר, כמו שאמרו חז"ל (ירושלמי נדרים פ"ו ה"ח) שתקיעת השופר של קידוש החודש גורמת ש'תינוקת בת ג' שנים ויום אחד אין בתוליה חוזרין, [-אבל אם] עיברו את השנה בתולותיה חוזרות'. הרי שבאמצעות השופר, נעשה שינוי גדול באדם עצמו, שאינו דומה כלל למה שהיה עד הנה.

זנבוא היום אל העין, לראות אל מה רומז ענין ה'שופר' שבו עושים מציאות חדשה. ועל עבודת האדם לתקוע התחדשות במעשיו בכל יום בבחינת 'שופר', שלא לעשות את המצות 'חק לישראל' - כחק ללא טעם.

ולהבין הענין, נרחיב את שנדברנו בשיעורים הקודמים, על 'מדת האין' הנקראת גם 'מדת ההשתוות' המרוממת מכל דרגין, שהיא, שיבטל האדם את שכלו ודעתו לרצון השי"ת, וידע כי גם אחר שהבין בשכלו שצריך לנהוג כך וכך, יאמין ויבטל עצמו שיש מקום גבוה מזה שמוחו אינו משיג, ששם רואים את הדברים למעלה ממה שהוא יכול להעלות בשכלו הדל, שאף שהוא עושה את הנדרש ממנו, זה הכל לפי קוצר ראייתו, אבל האמת הוא שיש ראייה גבוהה יותר למעלה מן השכל ששם רואים הכל אחרת, ואז יבטל גם את מעשיו שעשה על פי הבנת השכל אל ה', לומר שגם מעשיו שנעשו על פי שכל, לא נעשו מתוך שכך וודאי האמת, אלא רק כי עיניו כהות וכך נראה לו, אבל באמת הוא מבטל כל ישותו כולל את שכלו ודעתו אל אותו מקום עליון למעלה מן השכל.

זנמשיל הדבר במשל למה הדבר דומה, למתעסק בקדשים במלאכת החינוך, שהתגלגל לידינו 'איזה פרשה', והיה צריך לשקול במאזני פלס כיצד לנהוג. אחר זמן מה כשבריר וחקר כיצד היה מעשה, ראה לנכון להעניש את הנער. והנה אף בוודאי שאין לדיין אלא מה שענינו רואות, וחובה לפעול ולעשות ככל שהדעת נוטה, אמנם פעמים שאחר זמן רב מתוודע גם למחנך הנ"ל כי טעה בשיקול הדעת ולא היה צריך לנהוג כפי שעשה וממעשיו יצא רק נזק. זאת אומרת, שאף שהמחנך פעל כנדרש על פי שכלו, התגלה לאחר זמן כי בעצם גם מחשבתו שלו - שחשב שלמד את הענין מכל צדדיו היטיב, בכל אופן הוא מוגבל ויש למעלה מזה. וכן הוא המדה בכל דבר ברוחניות, שהדבוק ב'מדת האין' הריהו מבטל לגמרי את שכלו והרגשותיו למען ה', והוא סמוך ובטוח שהנעשה עמו הוא הטוב ביותר. וכשהאדם מבטל את שכלו לגמרי להשי"ת, אזי הוא דבוק במקום העליון הנ"ל ששם הכל מידי ה' השכיל,

ואין לו שום דאגה, כי חקוק אצלו ששכלו המוגבל אינו יכול להבין הכל, וגם מה שמבין בשכלו הוא כלום לעומת הדעת העליון ששם ה' מנהיגו לטובה. ואם דבקים במדה זו, ממילא מתבטלים כל המידות הרעות, שכן מוברר לו שאין שכלו שווה מאומה נגד ה', ואינו בא לידי כעס וקנאה ושאר מידות מגוננות.

ב' פירושי 'אנוהו' עולים בקנה אחד

זלעזמק המושג, איתא בגמרא (שבת קלג:): 'זה אלי ואנוהו' - התנאה לפניו במצות, עשה לפניו סוכה נאה, ולולב נאה, ושופר נאה, ציצית נאה, ספר תורה נאה וכתוב בו לשמו בדיו נאה, בקולמוס נאה, בלבלר אומן וכורכו בשיראין נאין. אבא שאול אומר: 'אנוהו' - הוי דומה לו: מה הוא חנון ורחום - אף אתה היה חנון ורחום, עד כאן לשונם. ודי בהסתכלות מקופיא לתמוה על דברי אבא שאול, כיצד יתכן כלל לפרש ולומר 'אנוהו' - הוי דומה לו, הכלום יוכל בשר ודם נבזה וחדל אישים להידמות לא-ל גדול ונורא שקדושתו למעלה מקדושתנו, שאומרים לנו 'הוי דומה לו'. והכי בנתינת פת לאורחים וצדקה לעניים נעשה האדם 'דומה לו' כביכול.

אלא כך פירושם של דברים, השי"ת המציא עבורנו תרי"ג מצוות המכונים ב'זוהר הקדוש' (ח"ב צו: ועוד רבות) 'תרי"ג עיטין', שהם מתנות טובות כיצד ליקרב גבי מלכא. ואף אמנם שכל פעולת מצוה היא יקרה וחביבה לפניו יתברך, שכל אדם תיכף ומיד כשהוא מניח תפילין אף ללא שום כוונה, יצא מידי 'קרקפתא דלא מנח תפילין' ומייחד את השי"ת בעולמו. מכל מקום, העבודה הנכונה היא לעשות את המצות כתיקונם 'בדחילו ורחימי' בכוונת הלב ובהתעוררות ולהשתוקק אליהם. שהחמימות והרצון אל המצוה מעידים ואומרים, כי מבוקשו האמיתי של האיש הלזה הוא 'לעשות רצונך בלבב שלם' בכל נפש ובכל מאד.

ואז כשהשי"ת ממעונו רואה את אש הלהבת העולה מלמטה, הוא מניח את העליונים ויורד ושוכן באדם, ומהפך את הלב החומרי - לב

האבן ללב בשר, ובזה נעשה האדם כביכול דומה ממש להשי"ת, שיש לו אחיזה בה' שבתוכו הבא לשכון כבוד בו. והם ממש דברי אבא שאול, שפסוק זה בא להורות לנו, שעל ידי עשיית ציצית נאה וכדו' וכל מצוה שמראה את חביבותו למצוות - כפירוש קמא בגמרא, זוכה להיות 'בדומה לה', שהשי"ת מקיים 'ושכנתי בתוכם' (שמות כה ח) - בתוך כל אחד ואחד (אלשיך שם), עד שמגיע לכל המדרגות הגדולות ודביקות אמיתית בהשי"ת ואזי מידותיו הפגומות נתקנים באגב [כפי שהארכנו במאמרים הקודמים], וכלשונו של ה'שפת אמת' (פרשת בא שנת תרמ"ג): 'ושמחה של מצוה הוא דבר גדול, שניתקן כל האדם בכח שמחה זו'.^א וכן ראינו במתן תורה, שלפי שבאו מוכנים לקבל התורה וביטלו עצמם לגמרי אל ה' זכו להשגות גדולות, 'כי לפעמים כשעשה אדם מצוה אחת בשלימות, אפשר לו לדלג את כל המדרגות בפעם אחד לבוא אל אהבה שלימה' (נועם אלימלך פרשת תצוה).

בזאת יונח לנו דברי המדרש (ילקוט תרומה רמז שסה, ומקורו משמו"ר לד א): 'שלושה דברים שמע משה מפי הגבורה ונבהל ונרתע לאחוריו, בשעה שאמר לו 'ועשו לי מקדש' (שמות כה ח). אמר משה לפני הקב"ה: רבוננו של עולם, כתיב (מלכים א' ח כז) 'הנה השמים ושמי השמים לא יכלכלוך', ואתה אומר 'ועשו לי מקדש'. אמר ליה הקב"ה: משה, לא כשם שאתה סבור, אלא עשרים קרש בצפון ועשרים קרש בדרום ושמונה במערב ואני יורד ומצמצם שכינתי למטה דכתיב (שמות שם כב) 'ונועדתי לך שם ודברתי וגו'. שמשה רבנו תמה, מהיכן וכיצד יכול בשר ודם לעשות 'ואנהו' - נווה לשכינה (אונקלוס שמות טו ב), והרי 'השמים ושמי השמים לא יכלכלוך'. ועל זה השיב לו השי"ת כי המשכן בנוי לגמרי מנדבות הלב

החסיד המקובל מורנו הרב רבי יצחק אשכנזי צ"ל לאיש סודו, שכל מה שהשיג שנפתחו לו שערי החכמה ורוח הקודש, בשכר שהיה שמח בעשיית כל מצוה שמחה גדולה לאין תכלית.

א. וזה לשון ה'חרדים' (הקדמה למצות עשה): 'השמחה הגדולה במצוה, דכל מצוה ומצוה שתזדמן לו דורנא הוא דשדיר ליה קודשא בריך הוא, ולפי רוב השמחה יגדל שכרו. וכן גילה הרב

של בני ישראל^א, וכיון שבני ישראל התנדבו בכל לב ונפש להביא אל מלאכת הקודש, מיד אמר אם כן הריני יורד ומשכין שכניתי, כי שם ביתי במקום שמבקשים אותי. ולכן נקרא המשכן 'תוכו רצוף אהבה' (שיר השירים ג י, ראה שיהש"ר שם), שהוא עשוי כולו מתשוקת בני ישראל אל ה'.

הביטול ל'מדת האין' רמוז בפסוקי השחר

בראשונות השמענו את דברי מרן ה'בעל שם טוב הקדוש' זי"ע ותלמידיו, כי הדרך להגיע להתדבקות במידה נעלמה זו במשך היום כולו, היא על ידי קשר עליון לה' מיד כשיעור משנתו בראשית היום, 'כי כפי הקימה בבוקר, כן נמשך כל היום' (לשון השפת אמת פרשת בלק שנת תרנ"ב). ואם נתבונן מעט נראה, כי בכל יום ויום אנו רומזים יסוד זה של 'ביטול לאין' בסדר התפלה, וכדלהלן.

ברוב סידורי התפלה אחר הודאת 'מודה אני' מובאים מספר פסוקי קודש שהם: 'ראשית חכמה יראת ה' שכל טוב לכל עושיהם תהילתו עמדת לעד' (תהלים קיא י), 'תורה צוה לנו משה מורשה קהלת יעקב' (דברים לג ד), 'שמע בני מוסר אביך ואל תטוש תורת אמך' (משלי א ח), 'ואתם הדבקים בה' אלהיכם חיים כולכם היום' (דברים ד ז). עמא דבר שנתקנו עבור התינוקות המתחילים לדבר, שאביהם מלמדם לומר 'תורה צוה' וכו' (סוכה מב), ברם עתה נראה כי ישראל נביאים הם, ופסוקים אלו רומזים למהלך עבודתנו שמי שדבוק בה' ב'מדת אין' זוכה להיות תחת כנפי השכינה ו'אין מחסור ליראיו'.

ג. וראה ל'שפת אמת' (פרשת ויקהל שנת תרמ"ז) שפירש בדרך זו את כוונת הכתוב (לח כז) 'מאת אדנים למאת הככר ככר לאדן', שמניין זה של 'מאת האדנים' נבע מכך שהיה 'מאת ככר'.

כפי שנאמר, תיכף עם הקימה בבוקר צריך האדם להמליך את השי"ת על כל גופו ואיבריו, ולכן אומרים 'מודה אני לפניך מלך חי וקיים', שהשי"ת הוא מלך יחיד וקיים לעד, ובכך ממשיכים את כל היום אחריו - 'גופא בתר רישא גריר' (סוטה מה:). אלא שבהמלכת ה' יש מדרגות רבות, הקטנה שבכולם היא יראת העונש ולאחריה יראת הרוממות, ובסולם העולה יכולים להגיע לאהבה עצומה להשי"ת - 'נפשי חולת אהבתך', עד למדרגה העליונה מכולם 'מדת האין', ולכן אין די בקבלת מלכות של 'מלך חי וקיים', שעדיין אינו ברור לאיזה מדרגה כוספת נפש האדם, ויתכן שכשיבוא לפניו איזה מהלך לא יסכים לבטל את שכלו ודעתו לדעת עליון. ולזה מוסיפים ואומרים 'ראשית חכמה יראת ה' שכל טוב לכל עושיהם', כמסירת מודעה, שאנו מבררים שהחכמה הגדולה ביותר היא 'יראת ה'', ושכלו וחכמתו של האדם מבוטלים בפני חכמה בידיעה ברורה. וממשיכים ואומרים 'שכל טוב לכל עושיהם' - שהטוב ביותר שיש עבור הנשמה שבמה, הוא להפקיד אתו ביד ה', וזהו 'שכל טוב' - שהטוב ביותר שיש לשכל הרוחני היא הביטול של 'עושיהם' לה'. והדרך להשיג זאת, הוא על ידי דביקות בתורה, לפי שהשי"ת נמצא בתורה (שבת קד.), וכל הלומדה כאילו מתדבק בו יתברך ממש, ולכן אומרים פסוק 'תורה צוה לנו משה מורשה'.

ואז - כשזוכים לאור באור החיים, בא האדם לשלימות הבטחון, כי אין דבר הטורד את מחשבתו מה ראה ההוא לעשות לו על ככה וכיצד עליו להשיב לו גמול, לפי שהרגשתו הוא 'כגמול עלי אמו', שכשם שהאב והאם עושים את הטוב ביותר שיכולים עבור בנם, כן גם השי"ת מסבב כל הסיבות עושה כן להטיב לו. ולכן מוסיפים לומר 'שמע בני מוסר אביך ואל תטוש תורת אמן', שזוהי הרגשת הבוטח והמאמין הנמצא במעמד זה.

הטעם שרבינו הקדוש זרבי אשי זכו ל'תורה וגדולה במקום אחד'

בא וראה מעלת הדבוק בה' ובתורתו שהוא סמוך על שולחן אביו, שמן השמים משפיעים לו שפע רב עד בלי די, ממה שאמרו בגמרא

(סנהדרין לו.): 'מימות משה ועד רבי לא מצינו תורה וגדולה במקום אחד וכו', מימות רבי עד רב אשי לא מצינו תורה וגדולה במקום אחד'. וצריך לדעת, מה נשתנו אלו יותר מכל חכמי דורם שזכו לשני שולחנות 'תורה וגדולה במקום אחד'. רק שהני תרי היו מעבירי התורה לדורות, רבנו הקדוש בכתובת המשניות ורב אשי בסידור הגמרא, ולכן, כיון שהיו דבקים בתורה ובנותנה באופן גבוה עד מאד כראוי למעבירי המסורה מדור דור, הריק עליהם השי"ת שפע גשמי, כמידת האב הנותן לבנו אהוב במידה גדושה, שיוכלו לעבוד את ה' מתוך מנוחה השקט ובטח. כי כשהאדם מברר מצדו שהוא בן אצל אביו, אזי השי"ת נגלה אליו בבחינת אב ואם הרוצים להיטיב לבנם בכל נפש ובכל מאד, אף למעלה מהמגיע לו על פי דין.

אם כן הרי שלנו לפנינו לידע במה נעבוד את אלהינו דרגה אחר דרגה, ראשית כל, לסלק את המפריעים לעבודת ה' מידי שחר על ידי

דורו וקייבץ כל הדינים ומימרות שנתחדשו מימות רבי ואילך וכתבו על הש"ס'.

וראה ב'מחשבת חרוץ' (אות ט) להרה"ק רבי צדוק הכהן מלובלין זי"ע: 'דעל כן אמרו (גיטין נט.) דמימות משה ועד רבי לא היה תורה וגדולה במקום אחד, וכן מרבי עד רב אשי. כי ליסוד התורה הכרח שיהיו כל התלמידי חכמים יחד תחת ראש ומנהיג אחד, אם לתורה שבכתב בימי משה, וכן לתורה שבעל פה בימי רבי ורב אשי מייסדי המשנה והתלמוד שהוא פירוש המשנה שהם כללות התורה שבעל פה שבידינו'.

ג. לשון ה'תורת חיים' שם: 'מימות משה ועד רבי לא מצינו תורה וגדולה במקום אחד. לפי שהתורה יש בה ג' חלקים: א. מקרא. ב. משנה. ג. ש"ס. ולכן, כשם שהמקרא נכתב על ידי משה שלא היה כמותו בכל ישראל בתורה וגדולה, כך המשנה נכתבה על ידי רבי שלא היה גם כן כמותו בתורה וגדולה בכל ישראל, שעל ידי שהיה הגדול בתורה וגם בגדולה, לכך היה כח בידו לאסוף את כל החכמים וקייבץ כל הדינים ופירושים שנתחדשו מימות משה עד זמנו וכתבם על המשנה. וכן רב אשי לפי שהיה הגדול בתורה וגם בגדולה, לכך היה כח בידו לאסוף את כל חכמי

התלהבות באש להבת שלהבת של מצוה כי ה' מלך חי וקיים'. משם, לעלות הרמתה - לבטל אל ה' את שכלנו ודעתנו עד שיתאמת אצלנו ש'ראשית חכמה היא יראת ה'". והכתובים ממשיכים ואומרים שהנוהג כן זוכה לעשות 'שכל טוב' - מעון לה', ואז כבר לא חסר לו מאומה, וכתינוק היודע שהוריו יעשו הכל למענו.

ועל כן בעת שנופל ניסיון וקושי על איש ישראל, לא זו הדרך לבוא להתלונן על הרעה שמצאה אותו, ולנסות להתגבר רק על הקושי

רשפי אש בלב בוער לעבודת הבורא יתברך, ולחדש בכל יום זה ההתלהבות כמו שכתוב (ויקרא ו ה) 'ובער עליה הכהן, כל עובד ה' נקרא כהן וכו'. וכשיש זאת ההתלהבות, כל מחשבה זרה העולה על הלב נשרפת כמו שכתב ב'זוהר הקדוש' (ח"ג כז). מחשבה רעה העולה על מוקדה וכו'. כי זאת היתה עיקר הכוונה בכל המחשבות העולות על הלב שיהיו מתבטלים בעלותן על לב עובד ה' ועי"ז מתעלין ומתבררין כל המחשבות זרות וכו'. וזהו ענין ביעור חמץ דכתיב (שמות יב טו) 'תשביתו שאור' פירש רש"י (פסחים ד. ד"ה תשביתו) - תבטלו. ובאמת אמרו אין ביעור חמץ אלא שריפה כמו שכתבו התוס' שם (ד"ה מדאורייתא) על רש"י. אכן הרמז כי זה הביטול בלב מרוב התלהבות הרצון להשי"ת, נשרף ומתבטל המחשבה זרה כענין בטל רצונך מפני רצונו (אבות פ"ב מ"ד), 'מפני רצונו' דייקא, מרוב אהבה ודביקות וכלות הנפש לעשות רצון השי"ת עד

ד. נעתיק לשונו של ה'שפת אמת' (פרשת צו שנת תרל"א) המביא תוך כדי דבריו את הדברים אשר דברנו אליהם, וזה לשונו: 'כי יש הבערה ושללהבת העולה מאליה בלב האדם על ידי התעוררות נפשו בראותו גודל חסדי השי"ת שעושה עם כל איש ישראל בכל רגע ורגע בכל הענינים, וזה שכתוב (ויקרא ו ה) 'ובער עליה הכהן עצים בבוקר בבוקר', שהוא בחינת חסד ובוקר (זוהר הקדוש ח"ג כז), שמבורר חסדי השי"ת ש'חסד אל כל היום' (תהלים נב ג). ועל ידי התעוררות אהבה אמיתית, נשרף כל מחשבות והבלים. כי באמת עצה היעוצה לדחות מחשבות רעות, הוא רק זה להיות התלהבות תמיד בחשק ורצון לעבודתו יתברך, ממילא נתבטלו כל ההבלים. וזה עבודת האדם תמיד כל היום והלילה. ועל ידי זה כשעושה המצוה, יכול להיות בדביקות באמת באור התורה וכו'.

וראה שם עוד (שנת תרמ"ד): 'כמו כן בנפש האדם שצריך להיות תשוקת

הזה בייחוד, שכן דרך זו רצופה בכישלונות, כי אף אם עתה יצליח לנצח את היצר, הרי שהיצר יגיע אליו בזמן אחר עם ניסיונות אחרים, ולמשל, אם יעבוד על עצמו עכשיו שלא לכעוס ויצליח בזה, מכל מקום יכול להיות שמחר יסיתנו יצרו לעצבות, ואז מה שהתגבר היום איננו מועיל לו על מלחמת המחרה. אלא זה הדרך אשר יעשה, שיכניס את השי"ת לתוך הענין, שיבטל את דעתו ומחשבתו כליל לה', וכיון שכך כל נסיון שרק יגיע אליו אם כעס ואם עצבות, עצלות או דבר אחר, הוא יפטר מהם, כי הוא אינו עובד על כל ניסיון בפרטות אלא בשורש שלהם, כלומר, שמתוך שהוא אחוז ודבוק בשורש בהשי"ת, אזי ממילא מתבטלים כל המידות הרעות שהם נגד רצון ה'. ואם זוכה לדביקות עליון מקבל גם שפע רב בלי מניעות, כי מי נבל שיכניס את ראשו בין אב לבנו, ויפריע להם ליהנות יחד.

בירוד המושג 'אריכות ימים'

זכאן אותו ה'בן' שואל, כיצד יתכן שיצור אנוש יכול להגיע להשגות נפלאות שכאלו, ומבקש עליהם בכל יום בקימתו בבוקר, כי נתבאר לנו היטב, ש'מדת האין' היא גבוהה עד מאד ולא כל אדם זוכה. לזאת ייאמר המושג הנקרא בספרי הקודש 'אריכות ימים'. ונפרש הענין, בשפת עם ולשון קוראים ל'אריכות ימים' למי שזכה להיות זקן בא בימים עלי אדמות. אבל כשנתבונן נראה, שאם כן אין זה ברור כלל שהוא סימן

דרכו של יצר הרע, שהוא נותן שינצחו אותו פעם אחת, כדי להביא את האדם למכשול אחר זמן. ולכן העצה היחידה היתה 'וינס ויצא החוצה' שלא לעמוד ולתקן את הניסיון של עכשיו, אלא להתגבר על כל הניסיונות על ידי הבריחה אל דמות דיוקנו של אביו שזה מציל מכל הניסיונות.

שכל הרצונות יתבטלו כהמס דונג מפני אש'.

ה. כמו שכתבו הספרים הקדושים לימוד ודרך חיים מניסיונו של יוסף הצדיק שנאמר בו 'וינס ויצא החוצה' (בראשית לט יב), שלא ניסה לעמוד כנגד אשת פוטיפר ולהילחם כנגדה, אלא נס החוצה. כי ידע שכך

י סודות והקדמות ללימוד ספרי החסידות

ברכה, שהרי יתכן אדם שחי שנים רבות וימיו ריקנים מכל תוכן ועליה בעבודת ה', ואם כן מה תועלת יש לו בימי שנותיו הארוכים, ושמה אדרבה טוב לרשע כי לא יאריך ימים, שלא יבוא חלילה לידי חטא. אלא האמת במושג 'אריכות ימים' הוא, שהשי"ת ממלא שנותיהם של צדיקים ונותן להם ב'כמות' ימי חייהם הקצובים - 'איכות' מרובה, שזוכים במספר שנותם להשגות שצריכים להתייגע עבורם שנים רבות ב'כמות', כדוגמת שמצינו בחסידים הראשונים שהיו עוסקים בתורה ובתפלה עד שלא נותר להם זמן רב לפרנסתם, ש'מתוך שחסידים הם - תורתם משתמרת ומלאכתן מתברכת' (ברכות לב:).⁷ ומושג זה של אריכות ימים - למי שדבוק

בצלאל ביאר להם, כי אדם רגיל אינו יכול להספיק בימי חייו כמסת דרגתו של אביו הקדוש, והקב"ה מילא ימיו עד תום שהספיק בהם כזקן שבע ימים כולם, ונמצא שהיו ימים מלאים.

ח. ראה לשון ה'תולדות יעקב יוסף' (פרשת וירא): 'ושמא תאמר, אם כן שמאריכין בשמחת התפלה, אם כן תורתם מתי נעשית. וכן הקשה הש"ס בפרק ה' דברכות (לב:) בחסידים הראשונים שהיו שוהין תשע שעות ביום לתפלה, אם כן תורתם איך משתמר וכו'. וביאר הפסוק עצמו, דמכל מקום 'וימצא בשנה ההיא' (בראשית כו יב), רצונו לומר, בלימוד ההוא, 'מאה שערים', מה שהיה לומד שיעור אחד גמרא וכיוצא בו, עכשיו למד 'ק' שעו"רים' - או בכמות או באיכות, 'ויברכהו ה'" - כתירוץ הש"ס ממש, מתוך שחסידים הם תורתן משתמר ומלאכתן מתברכת'.

ו. וכמשל הידוע באיש שבא אל עיר חדשה וראה שדרך בני המקום לציין על גבי המצבות את ימי שני חיי הטמונים שם. ויתבונן וירא כי רוב בני המקום נכתב להם שחיו עשר או עשרים שנה ולא יותר, ויחרד עד מאד שמא חס ושלום יש מגפה בעיר ועליו לכנוס את רגליו משם (ב"ק ס:). אמרו לו דיירי המקום תנוח דעתך שכל אלו נלב"ע בשיבה טובה, והשנים על גבי מקום מנוחתם, הם מנין ימי חייהם שעסקו ברוחניות ובעשה טוב.

ז. וכך מסופר (לב שמחה פרשת קרח שנת תדש"ם), שבהלווית הרה"ק השפת אמת' זי"ע מגור שנלב"ע בן נ"ח שנים, הילך בנו הרה"ק ה'אמרי אמת' זי"ע אחורי המטה ואמר לאחיו הרה"ק רבי משה בצלאל זי"ע הי"ד: 'לאבא, היה אריכות ימים'. ויתמהו השומעים מאד, אך הרה"ק רבי משה

בשורש החכמה, רמוז בכתוב (קהלת ז יב) 'החכמה תחיה בעליה', ש'החכמה' מוספת חיים לבעליה^ט, ונותנת לאדם כל הצטרכויותיו בגשם וברוח.

גדולי העולם שזכו להשגות חכמה מן השמים אף שהיו קטנים בשנים

זכדי להבינו על נכון, נביא מעט על גדולי הדורות שזכו בקיצור שנותיהם להשגות גדולות עד מאד, מתוך שנגלה עליהם השי"ת ופתח לפניהם מעיינות החכמה, שלא על פי גבולות ומדות השכל.

זנפתה ראשונה במעמד אשר שם נהיינו לעם - 'מעמד הר סיני', שהוא פלא עצום, איך שבני ישראל שהיו בשפל המצב, קרובים לנ' שערי טומאה, ובתוך ימים מועטים נתעלסו באהבים עד שזכו לראות מראות אלהים שפתח להם הקב"ה את שבעת הרקיעים והראה להם שהוא יחידי (רש"י דברים ד לה ד"ה אתה הראת). וזה כיצד, אלא מתוך שמסרו נפשם לה' אחד על ידי הקדמת נעשה לנשמע, וביטלו את כל ישותם אליו יתברך ובכל דיבור ודיבור פרחה נשמתם (שמו"ר כט ד), על כן זכו ל'ישקני מנשיקות פיהו' (שיר השירים א ב ובשיהש"ר שם), שהשי"ת התקרב אליהם כאב אל בן ונישק אותם באהבה, והשפיע עליהם מטובו שלא יחסר להם מאומה בהשגות גשמיות ורוחניות כאחד.

גם יואר לנו להבין מה שהעירו המפרשים, כיצד יתכן שבצלאל שלפי החשבון היה רך בשנים כבן י"ג שנים בלבד או פחות מזה (סנהדרין נט: ראה תוס' שם ע"א ד"ה בידוע), היה היחידי מכל ישראל שיכל לבנות את המשכן (זוהר הקדוש ח"ב ריד:), ולא עוד אלא שהפליגו עליו בשבחים רבים, שהיה יודע לצרף אותיות שנבראו בהם שמים וארץ (ברכות נה, זוהר הקדוש ח"ב קנב:) ועוד מעלות רמות (עין זוהר הקדוש ח"ב ריד, ח"ג קסב, קסד). אלא

ט. כתב המגיד ממעזריטש זי"ע (תורת המגיד, קהלת): "החכמה תחיה בעליה" (קהלת ז יב), כי אין להשיג החכמה, אלא אם כן עשה עצמו כאין מוחלט. ואז הקב"ה שולח לו חיות מכח החכמה שהוא כנגד חיה.

שמאחר שהשפיע עליו השי"ת חכמה גדולה כמו שכתוב (שמות לא ב-ג) 'ראה קראתי בשם בצלאל וכו' ואמלא אתו רוח אלהים בחכמה ובתבונה ובדעת ובכל מלאכה', ממילא כבר אין שום נפקותא באיזה גיל היה, וכוונותיו ומעשיו הם של כזקן שבע ימים. ולכן כשראה משה רבנו שבצלאל כיוון לדברי המקום, שאלו 'שמא בצל א-ל היית' (ברכות שם), שראה שאכן זכה במיעוט שנותיו לחכמה ותבונה להיות בצל א-ל, בכח מתנת אריכות ימים שאין ביכולת האנושי להשיג.

והוא הדבר בשלמה המלך שישב על כסא ה' (דברי הימים א' כט כג) בהיותו אך בן י"ב שנים (סדר עולם רבה פרק יד), שהיות ש'כל מעלות שבבצלאל היו בשלמה' (לשון האלשיך הקדוש שמות פרק כה), על כן לא היה שום מניעה מצד גילו מלמסור לו את צפונות החכמה, ולכן תיכף קיבל שלמה 'חכמה ותבונה הרבה מאד ורחב לב כחול אשר על שפת הים' (מלכים א' ה פסוק ח), ורבתה חכמתו מחכמת כל בני קדם ומכל חכמת מצרים (שם פסוק ט), וככל דברנו האמורים.

בכך אפשר לפרש את דברי הירושלמי (ברכות פ"ב ה"ח) שכשנסתלק רבי בון מהאי עלמא, קרא עליו האי ספדנא 'יגע רבי בון בתורה לעשרים ושמונה שנה מה שאין תלמיד וותיק יכול ללמוד למאה שנה'. שכיון שהיה דבוק ב'חכמה' זכה למתנת שמים של 'אריכות ימים', להצליח להשיג בקיצור שנותיו מה שגדולים ורבים צריכים עבורו מאה שנים'.

קשה שנראה שבא לתת טעם למותו בקוצר שנים לומר שאינו מפסיד אחר שיגע וזכה בזמן הזה כאחרים בכל שנותיהם, אבל זה אינו מספיק דמכל מקום הוא מפסיד שאילו הוא חי יותר היה יגע יותר והיה משיג בשלימות יותר ויותר, ונמצא שהפסיד במותו בקוצר שנים. ושמעתי שמורנו הרב רבי שמואל סבא השיב, שזה

י. כתב ה'צל"ח' (ברכות יז. ד"ה והנראה לעניות דעתי): 'ובירושלמי בפרקין (פ"א ה"ח) איתא כד דמך רבי בון בר חייא על רבי זעירא ואפטר עלוהי 'מתוקה שנת העובד וגו' (קהלת ה יא), למלך שהיה לו פועלים וכו', כך יגע רבי בון בתורה לכ"ח שנים מה שאין תלמיד וותיק יכול ללמוד למאה שנים. וכתב מהר"ש יפה ב'יפה מראה' (שם),

ואפשר שזה פירוש הכתוב (תהלים ב ז) 'בני אתה אני היום ילדתיך שאל ממני ואתנה', שכיון שהאדם עולה למדרגת 'בן' והוא סמוך לבו בטוח בה' בביטול דעתו ושכלו, אזי אפילו אם 'אני היום ילדתיך' – שהוא עול לימים, זוכה ל'שאל ממני ואתנה' – למתנות טובות שלא בגבול ומדה מאוצרותיו של אביו אב הרחמן.

שמנו של חזקיה - שמנים שבגוף הטמונים בכל אחד ואחד

בספרי החסידות (ליקוטי מוהר"ן תניינא תורה ה) מכונה מושג זה גם בשם שמנים שבגוף, או 'שמנו של חזקיה', והוא על פי דבריהם ז"ל בגמרא (סנהדרין טז): 'חובל עול מפני שמן' (ישעיה י כז), 'חובל עול' - של סנחריב, 'מפני שמנו' של חזקיהו שהיה דולק בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, מה עשה, נעץ חרב על פתח בית המדרש ואמר: כל מי שאינו עוסק בתורה ידקר בחרב זו. בדקו מדן ועד באר שבע ולא מצאו עם הארץ, מגבת ועד אנטיפרס ולא מצאו תינוק ותינוקת, איש ואשה, שלא היו בקיאים בהלכות טומאה וטהרה'. היינו, שהשמן הוא רמז לחכמה (ראה מנחות פה): ובאמצעותו מבעירים את ה'נר ה' נשמת אדם' (משלי כ כז), ובימי חזקיה זכו ישראל להחליש את החרב הרעה – כוחו של סנחריב ביד חרבו של חזקיה, 'מפני שמן' – משום שהיו דבקים ומקושרים 'לחכמה מאין תמצא'. וכיון שהיו אחוזים במדה זו, ממילא 'חובל עול של סנחריב' ולא הצליח להרע לישראל, כאב הסוכך על בניו שלא ירעו להם. ולכן גם 'תינוק ותינוקת איש ואשה' כולם היו בקיאים אפילו בהלכות הקשים של טומאה וטהרה, שהאיר להם אור זה של 'אריכות ימים' שאינו תלוי בימי שנות האדם, וזוכים על ידו להארה למעלה מן המושג על פי שכל.

ודאי שלכל שכל האנושי יש לו גבול ועמוד אצלו שלא יוכל לעלות יותר, ורבי בון כבר השיג בכ"ח שנים כל הגבול שיכול השכל האנושי להשיג, אם כן לא היה לו תועלת יותר בתוספת החיים כי כבר השיג כל מה שבחקו להשיג, עד כאן לשונו של היפה מראה'.

ומזאת למדנו, כי בעת ניסיון אֵל לו לאיש ישראל לנסות לכבות את אש היצר הבוער בו ומסיתו לעבור על דעת קונו - כי יפול הנופל ממנו וכמו שביארנו לעיל באר היטב, אלא זה הדרך ישכון אור שיבטל את עצמו לגמרי אל ה', ואז השי"ת שהוא אש אוכלת אש יבעיר את ה'שמנו של חזקיה' שבו, וממילא יסתלקו להם כל המניעות וההסתרות.

רבי אליעזר בן הורקנוס זכה ל'אריכות ימים' - השגה שלא על פי מדה

מבל הנאמר עד כה, אפשר בנקודה מה לשפוך אור תעלומה, על סדר חייו והילוכו בקודש של התנא האלהי רבי אליעזר בן הורקנוס, ולראות מעלתו הרמה ודביקותו בהשי"ת.

זיהיו ראשית דברנו בדברי ה'פרקי דרבי אליעזר' (פ"א-ב) הנודעים^א, המגולל את ביכורי ימיו של האי תנא קדישא, כיצד היה איש שדה רחוק מן התורה^ב, עד שנתעלה למאד: 'מעשה ברבי אליעזר בן הורקנוס, שהיו לאביו חורשים, והיו חורשין על גבי המענה, והוא היה חורש בטרשין. ישב לו והיה בוכה. אמר לו אביו: מפני מה אתה בוכה, שמא מצטער אתה שאתה חורש בטרשין, עכשו אתה חורש על גבי המענה. ישב לו על גבי המענה והיה בוכה. אמר לו: מפני מה אתה בוכה, שמא מצטער אתה שאתה חורש על גבי המענה. אמר לו: לאו. ולמה אתה בוכה. אמר לו: שאני מבקש ללמד תורה. אמר לו: והלא בן עשרים ושמונה שנים אתה ואתה מבקש ללמד תורה וכו'. עד שנגלה לו אליהו

קאמר דרבי אליעזר ורבי יהושע הוו מאותן דרדקי. וחולק על הש"ס שלנו. והא דאמר בפרקי דרבי אליעזר שלא למד רבי אליעזר תורה אלא עד שהיה גדול, היינו שלא עסק עד שנעשה גדול.

יא. וראה בשינוי קצת באבות דרבי נתן פ"ו מ"ג.

יב. עיין מה שכתבו התוס' (שבת קד. ד"ה אמר ליה) על הסוגיא של דרשות אותיות האלפא ביתא: 'בירושלמי (מגילה פ"א ה"ט) ובבראשית רבה (א יא)

זכרונו לברכה ואמר לו: בן הורקנוס למה אתה בוכה. אמר לו: מפני שאני מבקש ללמד תורה, אמר לו אם אתה מבקש ללמד תורה, עלה לירושלים אצל רבן יוחנן בן זכאי. עמד והלך אצל רבן יוחנן בן זכאי, ישב לו והיה בוכה, אמר לו מפני מה אתה בוכה, אמר לו מפני שאני מבקש ללמד תורה. אמר לו: בן מי אתה, ולא הגיד לו. אמר לו: מימיך לא למדת קריאת שמע ולא תפלה ולא ברכת המזון. אמר לו: לאו. אמר לו: עמד ואלמדך שלשתן. ישב והיה בוכה. אמר לו בני מפני מה אתה בוכה, אמר לו שאני מבקש ללמד תורה. והיה אומר לו שתי הלכות כל ימי השבוע והיה חוזר לו עליהן ומדבקן וכו'. אמרו בניו של הורקנוס [-שהיו עמי הארץ] לאביהם: עלה לך לירושלים ונדה את בנך אליעזר מנכסיך. ועלה לירושלים לנדונו וכו', והיה רבי אליעזר יושב ודורש ופניו מאירות כאור החמה, וקרנותיו יוצאות כקרנותיו של משה^י, ואין אדם יודע אם יום ואם לילה. בא רבן יוחנן בן זכאי מאחוריו ונשקו על ראשו, אמר לו: אשריכם אברהם יצחק ויעקב שיצא זה מחלציכם'. עד כאן פרטי המעשה הנצרכים לנו.

הדי למדנו שרבי אליעזר התעלה בפרק זמן קצר מאיש שלא ידע צורת אות, לאחד שיפניו מאירות כאור החמה וקרנותיו יוצאות כקרנותיו של משה ואין אדם יודע אם יום ואם לילה, ודבר זה אומר דרשני, איככה קיבל והתעלה בפרק זמן קצר שכזה, למעלות נשגבות אלו שעמלים עליהם עבודה של שנות דור.

זביאזר הענין הוא על פי הנמצא במשנה (אבות פ"ב מ"ח): 'חמשה תלמידים היו לרבן יוחנן בן זכאי ואלו הן: רבי אליעזר בן הורקנוס, ורבי

רבי אליעזר אומר: עגלה בת שנתה ופרה בת שתים. אמר לפניו: רבון העולמים, יהי רצון שיהא מחלצי. אמר לו: חייך שהוא מחלציך. הדא היא דכתיב (שמות יח ד) 'ושם האחד אליעזר' - שם אותו המיוחד.

יג. יש לציין כי רבי אליעזר היה אכן מבני בניו של משה רבנו כמו שאמרו במדרש (במדב"ר יט ז): 'בשעה שעלה משה למרום שמע קולו של הקב"ה שיושב ועוסק בפרשת פרה אדומה ואומר הלכה בשם אומרה,

יהושע בן חנניה, ורבי יוסי הכהן, ורבי שמעון בן נתנאל, ורבי אלעזר בן ערך. הוא היה מונה שבחן: רבי אליעזר בן הורקנוס - בור סוד שאינו מאבד טפה. וכו'. ופירוש 'בור סוד שאינו מאבד טפה', שכמו שבור הטוח בסיד סביב (פירוש רבנו יונה והרע"ב שם) אינו מאבד שום טיפה מהנקלט בבור, כך היה רבי אליעזר תפוס ואחוז בתורה - 'שלא שכח דבר מתלמודו' (שם, סוכה כח.), ולא החסיר שום התעוררות או רצון מן השמים שלא קיים". ואכן על פי רוב המעיין בש"ס יווכח, שרבי אליעזר היתה הנהגתו תקיפה וחזקה, והחמיר על עצמו כתלמידי שמאי מרוב חסידותו (תוס' שבת קל: ד"ה שמותי). וצא וראה הנהגותיו המופלגות בגמרא סוכה (דף כח.)^{טז}. ולכן זכה בזמן מועט לקבל ממרום במדה טובה השגות נפלאים

התעוררות בלבו, ומזה בא לו איזה הרהור תשובה או איזה ענין טוב איך לעבוד את הבורא, כי כרוז הוא אותיות זכור, רצה לומר שאלו הכרוזים הם שיזכור את בוראו תמיד. אך יש כמה בני אדם אשר יכבידו אזנם משמוע ולא יביטו אל פעולת ה' ולא יחושו לזאת, אף כשבא להם איזה הרהור תשובה ואתערותא דליבא הם דוחין אותה המחשבה והעצה וילכו במועצותיהם, וזהו הדרך הוא רע עד למאוד. אבל רבי אליעזר לא היה כן, רק תיכף בבוא לו המחשבה הטהורה הזאת חתמה על לוח לבו לעבוד בה את הבורא יתברך ולא היה מאבד הטיפה הנ"ל. ועיין עוד ב'קדושת לוי' שם.

טז. להרחבת הענין נציין גם לנדרים כ: שם הובאו גינוני הקדושה שנהג בהם. וזה לשון הגמרא במנחות

יד. וכדברי הרה"ק מקאז'ניץ זי"ע ב'עבודת ישראל' שם: 'הוא על דרך דאיתא (זוהר הקדוש ח"א קכה א) כי בכל יום ויום יורדין מ"ח טיפין לגן עדן ושם מקבלין הנביאים, ולזה היו מ"ח נביאים, והשיריין יורדין לכל העולמות התחתונים וכזה יורד בכל יום, וזהו 'המחדש בטובו בכל יום תמיד מעשה בראשית' (ברכת יוצר), 'המחדש' מורה על אלו מ"ח טיפין הנ"ל, והן הנה השפעות קדושות איך לעבוד את הבורא יתברך שמו. והן הן הכרוזים המוזכרים בש"ס (ראה חגיגה טו.) שיוצאין בכל יום שובו בנים שובבים, ויש אשר ישמעו הכרוז ממש, ואף מי שאינו שומע באשר הוא מגושם בבשר האדם, על כל פנים בא לו התעוררות בלבו, כי אף על גב דאיהו לא חזי מזליה חזי, רצה לומר נשמתו אשר היא קשורה לעילא שומעת זה הכרוז וימשך

כאלו עד שאמר עליו רעהו רבי יהושע כשנזדמן לבית מדרשו [-של רבי אליעזר בלוד] 'האבן הזאת דומה להר סיני, וזה שישב עליה דומה לארון הברית' (שיהש"ר א א). שהם ב' המקומות שראינו שהשיגו בהם השגה גבוהה בזמן קצר, במעמד מתן תורה על הר סיני, ובארון הברית שנעשה על ידי בצלאל.

זהו גם המשך דברי המשנה באבות - שאמר עליו רבי יוחנן בן זכאי: 'אם יהיו כל חכמי ישראל בכף מאזנים ואליעזר בן הורקנוס בכף שניה, מכריע את כולם'. שמן שמיא יהבי ליה שזכה לעלות ולהשיג עבודה שקשה לקנותה במשך זמן רב, לפי שהיה מרומם מכולם בדבקותו אל ה'.

הטעם שבמקומו של רבי אליעזר לא גזרו על המילה

דאיייתנין להכא נוכל לפרש עוד דבר שמצינו בעניינא דרבי אליעזר, הנה זה ידוע שעצם מצות המילה דוחה את השבת (שבת קלא:). ונחלקו רבי עקיבא ורבו רבי אליעזר (שם קל). בענין מכשירי מילה, היינו

בין רב ומעט, עד שיאמר ברבי אליעזר בן הורקנוס שיש לו כח הזוכר יותר משאר חכמים, אבל כאשר ראה בו שהיה כח זה אל רבי אליעזר בן הורקנוס שלא בטבע ומנהגו של עולם, ובשביל כך אמר שהוא מכריע את כולם, כי הדבר שהוא בלתי טבעי הוא יותר במעלה עד שהוא מכריע את כל הדברים אשר הם מצד הטבע כמנהגו של עולם, מפני זה אמר שהוא מכריע את כולם כי כך הוא הדבר שהוא שלא בטבע'.

(לב:): 'מעשה ברבי אליעזר שהיה יושב על המיטה ונזכר שספר תורה מונח עליה, ונשמט וישב על גבי קרקע, ודומה כמי שהכישו נחש'.

טז. זה לשון המהר"ל שם ב'דרך חיים': 'כי מעלת רבי אליעזר מצד כח הנפש שהיה לו כח הזוכר בשלימות מקבל הכל ואינו מאבד דבר, ולפיכך אמר 'אם יהיו כל חכמי ישראל בכף אחד ורבי אליעזר בן הורקנוס בכף שניה, מכריע את כולם', שידע ברבי אליעזר כי לא היה הבדל בין רבי אליעזר בן הורקנוס ובין שאר חכמים

דברים הנסובים לצורך התינוק והמילה, האם גם הם דוחים שבת או לא, שיטת רבי עקיבא שרק המילה עצמה היא זו שדוחה את השבת, ברם רבי אליעזר שיטה אחרת עמו, שמילה וכל מכשיריה דוחים את השבת. וראה זה פלא, שאף שנקבע הלכה כרבי עקיבא - שמכשירי מילה אינם דוחים את השבת, בכל זאת מאריכה הגמרא סוגיא רבתי בדרך שיטתו של רבי אליעזר במכשירי מילה, כשבין הדברים אמרו דבר זה: 'אמר רבי יצחק: עיר אחת היתה בארץ ישראל שהיו עושין כרבי אליעזר, והיו מתים בזמנן. ולא עוד אלא שפעם אחת גזרה מלכות הרשעה גזרה על ישראל על המילה, ועל אותה העיר לא גזרה'. והוא פלאי, אחר שאין הלכה כמותו, מדוע באותם מקומות שנהגו כהלכה נגזרה הגזירה, ואילו דווקא במקומות שנהגו שלא כנפסק, שם לא שלטה יד האויבים (וראה ריטב"א שם ד"ה והיו מתים, ובחדושי אגדות למהרש"א ד"ה עיר אחת, ובמהרש"ל).

אלא דהוא אשר דברנו, שמחמת שרבי אליעזר היה מבוטל כל כולו לה', והרגיש את עצמו כתינוק על ברכי אביו, לפיכך לא נתן ה' להרע לו ולכל החוסים בצילו, ולכן אף על פי שנגזר על כל הערים גזירת קשה לבטל מהם דם ברית, לא היה ביכולתם לגזור על אותה העיר שהחזיקה כרבי אליעזר, וה' עמד עליהם לשומרם ולהצילם, ומי פתי יבוא לפגוע בבן המלך הסמוך על אביו".

הקדוש מורנו הרב יחזקאל זצלה"ה מקוז'מיר על זה וכו', לפי מה דאיתא בפרק רבי אליעזר דמילה (שבת קל.), דרבי אליעזר אומר כורתין עצים לעשות פחמים לעשות איזמל, ואנן קיימא לן דמכשירי מילה אינם דוחים שבת. ואיתא שם בגמרא: אמר רבי יצחק: עיר אחת היתה בארץ ישראל שהיו עושין כרבי אליעזר והיו מתים בזמנן. ולא עוד אלא שפעם א' גזרה המלכות גזירה על

י. נאה להוסיף פרפרת נאה, על פי יסוד דברנו, כי הדרך לזכות למדרגה גבוהה זו - היא על ידי עשיית המצוה בכל לב ובהכנה גדולה, מתשובה שהשיב הגה"ק בעל 'נפש חיה' זצ"ל להרה"ק רבי לייב אייגר זי"ע מלובלין, על מנהגו שהיה רגיל למול בשעה מאוחרת ביום עקב הכנותיו המרובות קודם המצוה, וזה לשונו (שם ושארית לנפש חיה סי' א): 'ואכתוב לו מה ששמעתי מהרב

הטעם שרבי אליעזר בן הורקנוס ניצל מלהיות בכלל עשרה הרוגי מלכות

ולהשלמת הענין נביא גם מדברי רבותינו, את הידועות לנו שעשרה הרוגי מלכות באו לכפר על חטא מכירת יוסף שנעשה על ידי עשרת השבטים. וכל אחד מהרוגי מלכות היה מכוון כנגד אחד משבטי י-ה (זוהר חדש קיג). וגילה לנו 'האר"י הקדוש' (ספר הליקוטיוס פרשת וישב) כי רבי אליעזר היה צריך להיות אחד מעשרה הרוגי מלכות ולכפר על חלקו של ראובן במכירת יוסף, והרמז לזה כי רבי אליעזר מכונה בלשון כבוד גם 'רבי אליעזר הגדול' כנגד ראובן שהיה 'הגדול' שבאחים. אך אף על פי כן אנו רואים שרבי אליעזר יצא לחופשי ולא נהרג יחד עם הרוגי מלכותי,

אצלם כמו המצוה עצמה ממש, ומשום הכי מתו בזמנם והגזירה לא נגזרה עליהם.

יה. בספר 'אגרא דכלה' (פרשת וישב) מצא רמז לכך בפסוק, וכלשונו: 'לא נכנו נפש' (בראשית לז כא), עם הג' תיבות בגימטריא 'הוא רבי אליעזר הגדול' [590], שכבר ידוע שעשרה הרוגי מלכות היה עבור חטא מכירת יוסף, וקיבל כל אחד ענשו שהיו השבטים מגולגלין בהם, ורבי אליעזר הגדול היה גלגול ראובן הבכור, על כן נקרא הגדול, ולהיות שהוא הצילו רק שצוה להשליכו לבור, כן גם הוא נתפס למינות והשליכוהו לבית האסורין וניצל (ע"ז טו). וזה שכתוב 'לא נכנו נפש', שבאם יסכים להכות, נרמז בו גם כן הכאת נפש רבי אליעזר הגדול כנ"ל. [-וזה ההמשך] 'אל תשפכו דם', עם הג' תיבות

ישראל על המילה ועל אותה העיר לא גזרה.

ותמוה לכאורה, כיון דאנן קיימא לן שלא כרבי אליעזר ומי שיעשה כרבי אליעזר יהיה מחלל שבת ויתחייב מיתה, ולבסוף אותה העיר שעשתה כרבי אליעזר האריכו ימים. ותירץ, דלגדולי שלומי אמוני ישראל, ההכנה למצוה הוה כהמצוה עצמה ממש. וזה היה דעת רבי אליעזר שמכשירי מילה דוחה שבת כמו המילה עצמה, מאחר שההכנה הוה כמו המצוה עצמה ממש, ונצרך לעשותה בזמן המצוה ממש ולא קודם, שהיא עצמה ההכנה הוה כמו המצוה ממש, אך אנן לא קיימא לן כרבי אליעזר, מפני שאין אנו במדרגה הזו שההכנה של המצוה יהיה כמו המצוה עצמה. אבל אותה העיר שעשו כרבי אליעזר, והיו באמת במדרגה כזו שההכנה להמצוה היה

וזו לפי שראובן שהוא נוטריקון 'ראו בן' (פרקי דר"א פרק לו) היה בהמדרגה שבה עמד רבי אליעזר שהיה דבוק וסמוך על ה' כבן על כתפי אביו, כלשון שמו הרומז לפסוק 'ושם האחד אליעזר כי אלהי אבי בעזרי' (שמות יח ז), ולכן כשהגיע עת צרה וביקשו להורגו, מיד כביכול הזדעק האב הרחמן משמים שלא יעשו לבנו מאומה, ונתקיים בו 'בני אתה אני היום ילדתיך שאל ממני ואתנה, חיים שאל ממך נתת לו' (תהלים ב ז-ח).

העולה מן האמור

היוצא מדברנו אלה, שכפי מה שאיש ישראל מכין לבו ומצפה לכל דבר מצוה על ידי הכנה רבתי בלימוד הלכותיה וענייניה, ומשתוקק ומבקש שה' יבוא וישכון במצוותיו אלו שמעלים נחת רוח לשכינה הקדושה, זוכה ל'מה הוא חנון אף אתה חנון', שאכן השי"ת מניח את כל צבא מרום ובא לדור במקום שהכינו עבורו. ואז כיון שה' שוכן באדם, יכולים להתעלות עוד ועוד מעלות רמות עד כדי ביטול השכל האנושי לדעת ה', שמברר אצלו כי למרות ששכלו אומר לו לנהג באופן מסוים מחמת טעם כלשהו, בכל זאת נהיר אצלו באופן וודאי שה' בשמים יש

שמכרו את יוסף, רק נתפס והשליכוהו אל הבור וניצול אחר כך כמבואר במסכת עבודה זרה (זט), כמו שפסק על יוסף 'השליכו אותו אל הבור וכו' למען הציל אותו וכו' (בראשית לז כב), ושאר השבטים שמכרוהו נתגלגלו בעשרה הרוגי מלכות וקבלו עונשן על שגרמו ליוסף אבידת עשרה טיפין דאזדריקו למגנא (תיקוני זוהר ת' סט קי). על כן כאשר סיפר רבן יוחנן בן זכאי רבו של רבי אליעזר שבחו, הנה שיבחו 'בור סיד שאינו מאבד טיפה' (אבות פ"ב מ"ח).

בגימטריא 'עשר הרוגי מלך' [884], מרומז לא תגרמו לשפיכת דם של עשרה הרוגי מלכות שנהרגו עבור זה החטא'.

ובספרו 'בני יששכר' (מאמרי חודש תשרי מאמר יב אות ב): 'דהנה סתם רבי אליעזר הוא רבי אליעזר הגדול - רבי אליעזר בן הורקנוס, וידוע (ספר הליקוטים פרשת וישב) דבעבור זה נקרא 'רבי אליעזר הגדול' על שהיה גלגול ראובן בכור ישראל' (זוהר חדש איכה קיג): על כן הוא ניצול מן גזירת עשרה הרוגי מלכות שהיו גלגולי שבטים

לו את הטעם מדוע נסבב הענין כפי שאירע ושהכל לטובה, ומבטל את ידיעתו בפני זה, וכמאמר החכם (בחנית עולם לרבי ידעיה הפניני יג לג) 'תכלית הידיעה שנדע, שלא נדע'. ובהיות האדם מרומם כל כך ותפוס ב'מדת אין', שמבטל את דעתו כבן הסמוך על דעת אביו, אז כמים פנים לפנים גם ה' כביכול דואג לו 'כאשר ישא האומן את היונק' שלא יחסר לו כל טוב בגשמיות וברוחניות, שהוא נותן לו עושר והרחבה גשמיים, והשגה בתורה וביראה מאידך, 'תורה וגדולה במקום אחד' ממש. וכיון שהוא קרוב אל ה' כרחם אב על בנים, אין ביכולת לגרום לו רעה, כי מי יבוא אחר המלך להרע לבנו אהובו.

וצריכים אנו להאמין שיש בכוחנו להגיע לאלו המדרגות ולא להיכנס לייאוש לומר אין יכולים לכבוש הר גדול כזה. ועצתו אמונה - שנוכל לחזק עצמינו שכן הוא, להתבונן כיצד ה' מתנהג ב'רבה אמונתך' - שהוא אינו מתייאש מאיתנו ומחזיר נשמתינו שוב עם בוקר, באמונה שלימה וברורה שנצליח ביום המתחדש להצליח ברוחניות אף שנפלנו אמשי^ט, ומחשבה זו נותנת כח גדול וחיזוק עד כמה חשובה עבודתנו, שאף אם נפלנו פעמים רבות, השי"ת אינו מתייאש מאיתנו וחשובה לו

הקב"ה עד קץ שיחזור האדם פקדונו להקב"ה - המפקיד יתברך שמו.

אבל הנה השוכר שומר שכר לזמן ונותן לו שכר כך וכך אם ישמרנו כראוי ויחזירנו לו מיופה ומהודר, ואם יפסידנו צריך לשלם ויגבה מעדיות שבנכסיו, ובתוך הזמן החזיר השומר הזה והפקיד הפקדון עצמו ביד הבעלים לשעה, וראו הבעלים כי זה השומר קלקל הפקדון והפסידו הרבה, מדרך העולם שיאמרו למה זה לו הפקדון עד שיפסידו לגמרי, ולבסוף אגבה מנכסיו, למה לי זה

יט. נעתיק מדברי מרן ה'חתם סופר' זי"ע (תורת משה ליקוטים) אשר ממנו יצאו הדברים: 'חדשים לבקרים רבה אמונתך (איכה ג כג), במדרש (ילקוט תזריע רמז תקמז), אדם מפקיד פקדון ספק אם מחזירו והקב"ה מחזיר פקדון הנשמה בכל בוקר ולא אלא שמחזירו מיופה ומהודר. וצריך עיון גדול, וכי חידוש הוא שהקב"ה לא ישקר באמונתו להחזיר פקדונו. ועוד אפילו רוצה לשקר, מכל מקום יחזירו לו ולכל עת שירצה יחזור ויטלנו. ועוד, הלא הנשמה היא פקדון אצלנו מאת

עבודתנו כל כך, ולכן הוא מחיה אותנו עוד ועוד עד שנצליח לעשות רצונו ולעובדו בלבב שלם. ומי יתן ונזכה להיות 'חדשים לבקרים' (איכה ג כג) להתחדש בעבודת ה' מידי יום ביומו.

והוא מוצא שזה הנפקד קלקל וחטא ופגם ביום ההוא, ואם כן למה זה יחזיר לו בבוקר נשמתו עד שתתקלקל לגמרי ושוב יפרע ממנו בגיהנם, למה לו כל הטורח הזה, יעכב הנשמה אצלו והוא ימות בעונו בנוער נפשו. אבל אינו כן, אינו מעכב הפקדון כל ימי שכירתו ומחזירו לו בכל בוקר אולי יתקן עוד אשר עיות ויקבל שכרו משלם והיינו 'רבה אמונתך'.

הטורח אעכב פקדוני בידי ולא אחזירהו לו עוד. וכן הקב"ה, הפקיד נשמת כל אדם בידו לזמן ידוע עד עת קצו, ואם ישמרנו כראוי ותהיה יציאה מן העולם כביאה בלא חטא, יהיו שכרו מרובה, ואך אם יפסיד ויפגום הנשמה ענשו מר והנשמה צריכה ליבון בגיהנום עד שתחזור לטהרתה. והנה בכל לילה חוזר האדם ומפקיד נשמתו לפי שעה ביד בעליו הראשונים הוא הבורא יתברך שמו,

קהל חסידי קאסוב

בנשיאות כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

בס"ד

השיעור השבועי
הקדמה ללימוד ספרי חסידות
מתקיים באופן כללי מדי שבוע בשבוע

ביום ב' בערב*

בבית מדרשינו
1353-55th Street

בשעה 9:45

עד שעה 10:30
[ואח"כ יתקיים מגן מעריב]

ניתן לשמוע השיעורים בקו קול קאסוב
במס' 718-682-2004 [1-5]

וכן ניתן לשמוע מודעות אדות השיעור
במס' הנ"ל [1-2]

*כדאי לצלצל כל שבוע מקודם לשמוע אם יש

שינוי בזמן מסירת השיעור